

Tingsrättsorganisationen

Sammanfattning

Med begagnande av sin initiativrätt i 3 kap. 7 § riksdagsordningen föreslår utskottet att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen om att förändringar av tingsrättsorganisationen inte får innebära nedläggning av fler domstolar.

I ärendet finns en reservation (M, FP, C, KD).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Bakgrund	4
Utskottets överväganden	6
Reservationer	7
Tingsrättsorganisationen (M, FP, C, KD)	7

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Tingsrättsorganisationen

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att förändringar av tingsrättsorganisationen inte får innebära nedläggning av fler domstolar.

Reservation (M, FP, C, KD)

Stockholm den 1 mars 2011

På justitieutskottets vägnar

Kerstin Haglö

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kerstin Haglö (S), Johan Linander (C), Krister Hammarbergh (M), Ewa Thalén Finné (M), Ulrika Karlsson i Uppsala (M), Christer Adelsbo (S), Helena Bouveng (M), Elin Lundgren (S), Johan Pehrson (FP), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S), Patrick Reslow (M), Maria Ferm (MP), Caroline Szyber (KD), Kent Ekeröth (SD), Lena Olsson (V) och Mattias Jonsson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

S-ledamöterna i justitieutskottet har föreslagit att utskottet, med begagnande av sin initiativrätt i 3 kap. 7 § riksdagsordningen, ska föreslå att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen om att förändringar av tingsrättsorganisationen inte får innebära nedläggning av fler domstolar.

Bakgrund

Rättslig reglering

I 11 kap. 2 § regeringsformen stadgas bl.a. att bestämmelser om huvuddragen i domstolarnas organisation ska meddelas i lag.

I 1 kap. 1 § rättegångsbalken stadgas att tingsrätt är allmän underrätt och, om ej annat är föreskrivet, första domstol. Av andra stycket framgår att domsaga är tingsrättens domkrets samt att regeringen förordnar om indelningen i domsagor. Av förordningen (1982:996) om rikets indelning i domsagor framgår vilka tingsrätter med tillhörande domsagor som ska finnas i Sverige.

Reformeringen av tingsrättsorganisationen

Sedan 1999 har tingsrättsorganisationen varit föremål för omfattande förändringar. Under perioden 1999–februari 2011 har antalet tingsrätter minskat från 96 till 48.

Regeringen överlämnade i april 2000 skrivelsen Reformeringen av domstolsväsendet – en handlingsplan (skr. 1999/2000:106) till riksdagen. Regeringen anförde i skrivelsen att flertalet av de frågor som är aktuella har regeringen själv befogenheter att besluta om medan andra frågor kräver lagändringar och riksdagens medverkan. Med hänsyn till domstolsväsendets betydelse i en demokratisk rättsstat anförde regeringen att den avsåg att fortlöpande hålla riksdagen väl informerad om pågående och planerade reformer som regeringen själv kan besluta om. I den aktuella skrivelsen lämnades en redogörelse för inriktningen av det pågående utvecklingsarbetet inom domstolsväsendet. Skrivelsen behandlades i betänkande 1999/2000: JuU22. Utskottet uttalade att det i princip ställde sig bakom de utgångspunkter som regeringen redovisat i skrivelsen samt att detsamma gällde regeringens tankar i fråga om de organisatoriska lösningarna. Skrivelsen lades till handlingarna (rskr. 1999/2000:255).

Regeringen har därefter genom skrivelser eller propositioner informerat riksdagen om planerade förändringar för tingsrättsorganisationen (se bl.a. skr. 2000/01:112, 2002/03:126, 2003/04:153, prop. 2006/07:35 och skr. 2007/08:117). Härutöver kan nämnas att regeringen i bl.a. budgetpropositioner har informerat om planerade förändringar.

Domstolsverkets promemoria

Domstolsverket har tagit fram en promemoria daterad den 25 januari 2011 om den framtida organisationen för vissa av de tingsrätter som tidigare ansvarade för den fastighetsrättsliga inskrivningsverksamheten. Domstolsverket föreslår att fyra av dessa tingsrätter läggs samman med annan domstol enligt följande.

- Eksjö och Jönköpings tingsrätter bör läggas samman, med Jönköping som kansliort.
- Hässleholms och Kristianstads tingsrätter bör läggas samman, med Kristianstad som kansliort.
- Mora och Falu tingsrätter bör läggas samman, med Falun som kansliort.
- Norrtälje och Attunda tingsrätter bör läggas samman, med Sollentuna som kansliort.

Domstolsverket har skickat förslaget på remiss till bl.a. berörda domstolar, nämndemannaföreningar, fackliga organisationer, kommuner och regionala organ. Remissinstanserna ska lämna sina yttranden till Domstolsverket senast den 11 mars 2011.

Utskottets överväganden

Utskottet vill inledningsvis peka på att även om det är regeringen som bestämmer om indelningen i domsagor och därmed antalet tingsrätter får, med hänsyn till de ändringar i anslagsbehov och personaluppsättning som en domsagoreglering kan föranleda, riksdagen ofta ett avgörande inflytande på frågan (bet. 1999/2000:JuU1 s. 57).

Tingsrättsorganisationen genomgick stora förändringar mellan åren 1999 och 2006. De förändringar som då genomfördes medförde att kraven på en effektiv tingsrättsorganisation med hög kvalitet i dömandet samt tillgänglighet, servicenivå och säkerhet uppnåddes.

Domstolsverket föreslår nu att ytterligare fyra tingsrätter läggs ned. Ett sådant förslag riskerar enligt utskottets uppfattning att leda till såväl sämre tillgänglighet som sämre service för medborgarna. Utskottet vill också peka på att måltillströmningen nu ökar, vilket talar mot att ytterligare minskningar av antalet domstolar genomförs. Det är viktigt att det medborgerska förtroendet för landets rättskipande verksamhet bibehålls.

Sammanfattningsvis anser utskottet att förändringar av tingsrättsorganisationen inte får innebära nedläggning av fler domstolar. Det är angeläget att riksdagen redan i detta skede uppmärksammar frågan. Utskottet föreslår därför, med begagnande av sin initiativrätt, att vad utskottet nu anfört ges regeringen till känna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation.

Tingsrättsorganisationen (M, FP, C, KD)

av Johan Linander (C), Krister Hammarbergh (M), Ewa Thalén Finné (M), Ulrika Karlsson i Uppsala (M), Helena Bouveng (M), Johan Pehrson (FP), Patrick Reslow (M) och Caroline Szyber (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår utskottets förslag.

Ställningstagande

Domstolsverket har i en promemoria föreslagit vissa förändringar när det gäller tingsrättsorganisationen. Promemorian har nu skickats ut på remiss till den 11 mars 2011. Domstolsverket avser därefter att överlämna ett slutligt förslag till regeringen. Det kan således konstateras att beredningen vid Domstolsverket inte är avslutad. Än mindre har något förslag överlämnats till regeringen.

Att med begagnande av utskottets initiativrätt föreslå att riksdagen i det aktuella läget ska göra ett tillkännagivande finner vi anmärkningsvärt. Det finns anledning att här erinra om vad konstitutionsutskottet (KU) anförde då möjligheten till utskottsinitiativ infördes. KU förutsatte att de nya befogenheterna skulle begagnas med varsamhet. KU anförde vidare att ärenden normalt borde väckas genom en proposition eller motion och att politisk enighet bör eftersträvas i de fall initiativ kommer i fråga (KU 1970:27). Utskottsmajoritetens agerande i det nu aktuella ärendet kan inte sägas ligga i linje med vad KU uttalat.

Vi vill också peka på att riksdagen i 1 kap. 1 § rättegångsbalken delegerat beslutanderätten när det gäller indelningen i domsagor till regeringen. Under det senaste decenniet har regeringen genomfört en rad förändringar av tingsrättsorganisationen. Med hänsyn till domstolväsendets betydelse i en demokratisk rättsstat har riksdagen hållits informerad om pågående och planerade reformer, trots att regeringen själv kan besluta om frågorna (se skr. 1999/2000:106). Enligt vår uppfattning saknas anledning att frångå detta tillvägagångssätt, som tillämpats under lång tid. Sammanfattningsvis anser vi att riksdagen bör avslå förslaget.